

Қазақстан Республикасының Президенті туралы

Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 26 желтоқсандағы N 2733 Конституциялық заңы

МАЗМҰНЫ

Осы Конституциялық заң Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес Қазақстан Республикасы Президентінің құқықтық жағдайын белгілейді.

Ескерту. Тақырып пен кіріспе жаңа редакцияда - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

I тарау

Қазақстан Республикасы Президентінің мәртебесі

1-бап. Республика Президенті

1. Республика Президенті - мемлекеттің басшысы, мемлекеттің ішкі және сыртқы саясатының негізгі бағыттарын айқындайтын, ел ішінде және халықаралық қатынастарда Қазақстанның атынан өкілдік ететін ең жоғары лауазымды тұлға.

2. Республика Президенті - халық пен мемлекеттік билік бірлігінің, Конституцияның мызғымастығының, адам және азамат құқықтары мен бостандықтарының нышаны әрі кепілі.

3. Республика Президенті мемлекеттік биліктің барлық тармағының келісіп жұмыс істеуін және өкімет органдарының халық алдындағы жауапкершілігін қамтамасыз етеді.

4. Республика Президентіне халық пен мемлекеттің атынан сөйлеу құқығы беріледі.

5. Республика Президентіне, оның абыройы мен қадір-қасиетіне ешкімнің тиісуіне болмайды. Республика Президентінің абыройы мен қадір-қасиетіне нұқсан келтіру заң бойынша қудаланады.

2-бап. Республика Президентін сайлау

Республика Президентін сайлау конституциялық заңға сәйкес жүзеге асырылады.

3-бап. Республика Президентінің қызметіне кірісуі

1. Республика Президенті: "Қазақстан халқына адал қызмет етуге, Қазақстан Республикасының Конституциясы мен заңдарын қатаң сақтауға, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарына кепілдік беруге, Қазақстан Республикасы Президентінің өзіме жүктелген мәртебелі міндетін адал атқаруға салтанатты түрде ант етемін", - деп халыққа ант берген сәттен бастап қызметіне кіріседі. Республика Президенті анттың мәтінін мемлекеттік тілде айтады.

2. Ант беру қаңтардың екінші сәрсенбесінде өткізіледі.

Президент кезектен тыс сайлауда сайланған жағдайда не Конституцияның 48-бабында көзделген жағдайда Президент өкілеттігін қабылдағанда, ант беру президенттік сайлау қорытындысы жарияланған не Республика Президентінің өкілеттігін қабылдаған күннен бастап бір ай ішінде өткізіледі. Бұл жағдайларда ант беру күнін Республиканың Орталық сайлау комиссиясы айқындайды.

Ант беру салтанатты жағдайда Парламент депутаттарының, Конституциялық Кеңес мүшелерінің, Жоғарғы Сот судьяларының, сондай-ақ Республиканың барлық бұрынғы Президенттерінің қатысуымен өткізіледі.

3. Республика Президенті Республика Конституциясына ант етеді. Ант берілгеннен кейін Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Гимні орындалады. Орталық сайлау комиссиясының Төрағасы Президентке Қазақстан Республикасы Президентінің куәлігін, омырауға тағатын белгісін, байрағын және "Алтын қыран" орденін тапсырады.

4. Егер бір тұлға Республика Президенті болып екінші өкілеттік мерзіміне сайланған жағдайда Қазақстан Республикасы Президентінің омырауға тағатын белгісі, байрағы және "Алтын Қыран" ордені оған қайталап тапсырылмайды.

Ескерту. 3-бапқа өзгерістер енгізілді - ҚР 1999.05.06 N 378, 2011.02.03 № 404-IV (алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Конституциялық заңдарымен.

4-бап. Республика Президентінің өкілеттік мерзімі

1. Республика Президенті бес жыл мерзімге сайланады.

1-1. Кезектен тыс сайлауда сайланған Республика Президентінің өкілеттігі кезектен тыс сайлаудан кейін бес жылдан соң желтоқсанның бірінші жексенбісінде өткізілуге тиіс кезекті сайлауда сайланған Республика Президенті лауазымына кіріскенге дейін жүзеге асырылады.

2. Республика Президентінің өкілеттігі жаңадан сайланған Республика Президенті қызметіне кіріскен сәттен бастап, сондай-ақ Президент қызметінен мерзімінен бұрын босатылған немесе кетірілген не ол қайтыс болған жағдайда тоқтатылады.

3. **алып тасталды**

4. Бір тұлға қатарынан екі реттен артық Республика Президенті болып сайлана алмайды. Бұл шектеу Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президентіне - Елбасына қолданылмайды.

Ескерту. 4-бапқа өзгерістер енгізілді - ҚР 1999.05.06 N 378, 2007.06.19 N 265, 2010.06.14 № 289-IV (қолданысқа енгізілу тәртібін 2-б. қараңыз), 2011.02.03 № 404-IV (алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) Конституциялық заңдарымен.

5-бап. Республика Президенті лауазымында болуға байланысты шектеулер

1. Республика Президентінің өкілді органның депутаты болуға, өзге де ақы төленетін қызметтерді атқаруға және кәсіпкерлік қызметпен айналысуға хақы жоқ.

2. **алып тасталды**

Ескерту. 4-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378 , 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңдарымен.

6-бап. Республика Президентінің айырым белгілері

1. Республика Президентінің айырым белгілері - Қазақстан Республикасы Президентінің омырауға тағатын белгісі мен байрағы болады.

2. Омырауға тағатын белгінің сипаттамасын Орталық сайлау комиссиясы анықтайды. Байрақтың сипаттамасын, омырауға тағатын белгі мен байрақты ресми пайдалану тәртібін Республика Президенті белгілейді.

3. Республика Президенті қызметі бойынша "Алтын Қыран" орденінің иесі болып табылады.

4. "Алтын Қыран" орденінің сипаттамасы, аталған орденді берудің негіздері мен тәртібі Республика заңдарымен белгіленеді.

II тарау

Қазақстан Республикасы Президентінің өкілеттігі

7-бап. Республика Президентінің сыртқы саясаттағы өкілеттігі

1. Республика Президенті:

- 1) келіссөздер жүргізеді және Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарына қол қояды;
- 2) келіссөздер жүргізуге және Республиканың мемлекетаралық шарттарына қол қоюға өкілеттік береді;
- 3) **алып тасталды**
- 4) бекіту грамоталарына қол қояды;
- 5) Республика жасасқан, бекітуге жатпайтын халықаралық шарттардың күшін тоқтата тұру туралы шешім қабылдайды;
- 6) Парламентке Республика жасасқан халықаралық шарттарды денонсациялау туралы ұсыныс енгізеді.

2. Республика Президенті Қазақстан Республикасының дипломатиялық өкілдіктерінің басшыларын тағайындайды және кері шақырып алады.

3. Республика Президенті өзінің жанында тіркелген шет мемлекеттердің дипломатиялық және өзге де өкілдерінің сенім грамоталары мен кері шақырып алу грамоталарын қабылдайды.

Ескерту. 7-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

8-бап. Республика Президентінің мемлекеттің қорғаныс қабілетін және қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласындағы өкілеттігі

Республика Президенті:

- 1) Республика Қарулы Күштерінің Жоғарғы Бас Қолбасшысы болып табылады, Қарулы Күштердің жоғары қолбасшылық құрамын қызметке тағайындайды және қызметтен босатады;
- 2) Республиканың демократиялық институттарына, оның тәуелсіздігі мен аумақтық тұтастығына, саяси тұрақтылығына, азаматтарының қауіпсіздігіне елеулі және тікелей қатер төнген әрі мемлекеттің конституциялық органдарының қалыпты жұмыс істеуі бұзылған ретте, Премьер-Министрмен және Республика Парламенті Палаталарының Төрағаларымен ресми консультациялар алысқаннан кейін, бұл туралы Республика Парламентіне дереу хабарлай отырып, Қазақстанның бүкіл аумағында және оның жекелеген жерлерінде төтенше жағдай енгізуді, Республиканың Қарулы Күштерін қолдануды қоса алғанда, аталған жағдаяттар талап ететін шараларды қолданады;
- 3) Республикаға қарсы агрессия жасалған не оның қауіпсіздігіне сырттан тікелей қатер төнген ретте Республиканың бүкіл аумағында немесе оның жекелеген жерлерінде әскери жағдай енгізеді, ішінара немесе жалпы мобилизация жариялап, бұл туралы Республика Парламентіне дереу хабарлайды;
- 4) Парламент Палаталарының бірлескен отырысының қарауына Республика Қарулы Күштерін бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтау жөніндегі халықаралық міндеттемелерді орындау үшін пайдалану туралы ұсыныс енгізеді;
- 5) өзіне бағынысты Республика Президентінің Күзет қызметін және Республикалық ұланды жасақтайды;
- 6) Қазақстан Республикасының Әскери доктринасын бекітеді;
- 7) Республика азаматтарын мерзімді әскери қызметке шақыру және мерзімді әскери қызметтің қызметшілерін запасқа шығару туралы шешім қабылдайды;
- 8) Парламент Сенатының келісімімен Ұлттық қауіпсіздік комитетінің төрағасын қызметке

тағайындайды; оны қызметтен босатады.

Ескерту. 8-бапқа өзгерістер енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

9-бап. Республика Президентінің Парламентке қатысты өкілеттігі

Республика Президенті:

- 1) Парламентке және оның Палатасына кезекті және кезектен тыс сайлау тағайындайды;
- 2) Конституцияның 51-бабының 4-тармағында белгіленген талаптарды сақтай отырып, Сенатта қоғамның ұлттық-мәдени және өзге де елеулі мүдделерінің білдірілуін қамтамасыз ету қажеттілігі ескеріліп, Сенаттың он бес депутатын тағайындайды. Сенаттың тағайындалатын мүшелері өкілеттіктерінен айырылған немесе олардың өкілеттіктері тоқтатылған жағдайда бір ай мерзімде шығып қалғандардың орнына Сенат депутаттарын тағайындайды;
- 3) сайлау нәтижелері жариялаған күннен бастап отыз күннен кешіктірмей Парламенттің бірінші сессиясын шақырады;
- 4) Парламент депутаттарының Қазақстан халқына беретін антын қабылдайды;
- 5) Парламент Сенатының Төрағасы лауазымына кандидатура ұсынады;
- 6) әдетте, Парламент сессияларын ашады;
- 7) Парламент сессиялары аралығындағы кезеңде өз бастамасымен, палаталар төрағаларының немесе Парламент депутаттары жалпы санының кемінде үштен бірінің ұсынысымен Парламенттің кезектен тыс сессиясын шақыра алады, онда сессияны шақыруға негіз болған мәселелер ғана қаралады;
- 8) Парламент Сенаты ұсынған заңға бір ай ішінде қол қояды, заңды халыққа жария етеді не заңды немесе оның жекелеген баптарын қайтадан талқылап, дауысқа салу үшін қайтарады; егер Парламент Конституцияның 54-бабы 2-тармағының 2) тармақшасында белгіленген талаптарды сақтай отырып, бұрын қабылданған шешімді растайтын болса, бір ай ішінде заңға қол қояды;
- 9) Парламенттің қарауына Конституцияға өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы жоба беруге хақылы;
- 9-1) заң шығару бастамасы тәртібімен Парламент Мәжілісінің қарауына заңнамалық актілер жобаларын өзінің арнайы жолдауымен енгізеді;
- 10) заң жобаларын қараудың басымдығын белгілеуге, сондай-ақ заң жобасын қарауды шұғыл деп жариялауға, яғни Парламенттің осы жобаны оның енгізілген күнінен бастап бір ай ішінде қарауға міндетті екендігін білдіретін ұсыныс енгізуге құқығы бар. Осы талапты Парламент орындамаған жағдайда Республика Президенті Заң күші бар, Конституцияда белгіленген тәртіппен Парламент жаңа Заң қабылданғанға дейін күші болатын жарлық шығаруға хақылы;
- 11) Парламент Палаталарының кез келген бірлескен отырыстарына немесе оның Палаталарының бөлек отырыстарына қатысуға және сөз сөйлеуге құқығы бар;
- 12) Үкімет мүшесі заңдарды орындамаған жағдайда Сенат немесе Мәжіліс Конституцияда көзделген тәртіппен қабылдаған Парламент Сенатының немесе Мәжілісінің оны қызметінен босату жайындағы өтінішін қарайды, сондай-ақ Парламенттің тиісті Палатасы Палата депутаттары жалпы санының көпшілік даусымен Республика Президентіне Үкіметтің осы мүшесін қызметінен босату туралы алғаш өтініш берген күннен бастап алты ай өткен соң ол туралы қайталап мәселе қойса, Үкіметтің ол мүшесін қызметінен босатады;
- 13) Конституцияда көзделген тәртіппен Парламентті немесе Парламент Мәжілісін тарата алады

Ескерту. 9-бапқа өзгерістер енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378, 2006.12.11. N 200 (ресми жарияланған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі), 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңдарымен.

10-бап. Республика Президентінің Үкіметке қатысты өкілеттігі

Республика Президенті:

- 1) Парламент Мәжілісінің келісімімен Республиканың Премьер-Министрін қызметке тағайындайды ; оны қызметтен босатады;
- 2) Премьер-Министрді тағайындағаннан кейінгі он күн мерзім ішінде оның енгізген ұсынысы бойынша Үкімет құрылымын айқындайды, Республиканың Үкімет құрамына кірмейтін орталық атқарушы органдарын құрады, таратады және қайта құрады, Үкімет мүшелерін қызметке тағайындайды; сыртқы істер, қорғаныс, ішкі істер, әділет министрлерін қызметке тағайындайды; Үкімет мүшелерін қызметтен босатады;
- 3) Үкімет мүшелерінің антын қабылдайды;
- 4) жүйелі түрде Премьер-Министрдің Үкімет қызметінің негізгі бағыттары туралы және оның барлық маңызды шешімдері туралы баяндамасын тыңдайды, оның барысында Премьер-Министр Үкімет жұмысы туралы есеп береді;
- 5) Премьер-Министрдің ұсынысы бойынша Республиканың мемлекеттік бюджеті есебінен ұсталатын барлық органдар үшін қаржыландыру мен қызметкерлердің еңбегіне ақы төлеудің бірыңғай жүйесін бекітеді;
- 6) аса маңызды мәселелер бойынша Үкімет отырыстарына төрағалық етеді;
- 7) Үкіметке Парламент Мәжілісіне заң жобасын енгізуді тапсырады;
- 8) Республика Үкіметі мен Премьер-Министрі актілерінің күшін жояды не толық немесе ішінара тоқтата тұрады;
- 9) егер Үкімет пен оның кез келген мүшесі өздеріне жүктелген міндеттерді одан әрі жүзеге асыруы мүмкін емес деп санаса немесе егер Парламент Мәжілісі не Парламент Үкіметке сенімсіздік білдірсе, олар мәлімдеген орнынан түсуі туралы, сондай-ақ Үкімет жүргізіп отырған саясатпен келіспейтін немесе оны жүргізбей отырған Үкімет мүшесі мәлімдеген орнынан түсуі туралы шешімді қабылдайды;
- 10) Үкімет немесе оның кез келген мүшесі мәлімдеген орнынан түсуді он күн мерзім ішінде қабылдайды немесе қабылдамай тастайды;
- 11) Үкіметтің немесе оның мүшесінің орнынан түсуін қабылдамай тастаған ретте оларға өз міндетін одан әрі жүзеге асыруды тапсырады;
- 12) өз бастамасы бойынша Үкіметтің өкілеттігін тоқтату, Премьер-Министр мен Үкіметтің кез келген мүшесін қызметтен босату туралы шешім қабылдауға хақылы;
- 13) өз актілерімен Үкіметке Республика Конституциясы мен заңдарында белгіленгеннен басқа атқару міндеттерін жүзеге асыруды жүктеуге хақылы;
- 14) Республика Үкіметіне заң шығару тапсырмаларын береді.

Ескерту. 10-бапқа өзгерістер енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378, 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңдарымен.

11-бап. Республика Президентінің Конституциялық Кеңеске қатысты өкілеттігі

Республика Президенті:

- 1) Конституциялық Кеңестің Төрағасы мен екі мүшесін қызметке тағайындайды, конституциялық заңға сәйкес оларды мерзімінен бұрын қызметтен босатуға хақылы;
- 2) Республика Конституциясының 72-бабында көзделген жағдайларда Конституциялық Кеңеске өтініш білдіреді;
- 3) Конституциялық Кеңестің шешіміне толық немесе оның бір бөлігінде қарсылықтар енгізеді.

12-бап. Республика Президентінің соттарға және судьяларға қатысты өкілеттігі

Республика Президенті:

- 1) Жоғары Сот Кеңесінің кепілдемесін негізге ала отырып, Республика Жоғарғы Сотының

Төрағасын және судьяларын қызметке сайлау және қызметтен босату үшін Парламент Сенатына ұсынады ;

2) Жоғары Сот Кеңесінің кепілдемесі бойынша жергілікті және басқа да соттардың төрағалары мен судьяларын қызметке тағайындайды және қызметтен босатады.

Ескерту. 12-бап жаңа редакцияда - ҚР 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңымен.

13-бап. Республика Президентінің прокуратура органдарына қатысты өкілеттігі

Республика Президенті:

1) Парламент Сенатының келісімімен Республиканың Бас Прокурорын бес жыл мерзімге қызметке тағайындайды; оны қызметтен босатады.

2) Бас Прокурордың ұсынысы бойынша Республика Бас Прокурорының орынбасарларын қызметке тағайындайды және қызметтен босатады;

3) әр тоқсанда кемінде бір рет Бас Прокурордың елдегі заңдылықтың жай-күйі туралы есебін тыңдайды.

14-бап. Республика Президентінің Орталық сайлау комиссиясына қатысты өкілеттігі

Республика Президенті:

1) Қазақстан Республикасы Орталық сайлау комиссиясының Төрағасын және екі мүшесін тағайындайды;

2) Орталық сайлау комиссиясы туралы Ережені бекітеді;

3) Орталық сайлау комиссиясы Төрағасының тағайындалған республикалық референдумға, Парламент, мәслихаттар депутаттарын, өзге де жергілікті өзін-өзі басқару органдарының мүшелерін сайлауға әзірлік барысы туралы және референдум мен сайлау нәтижелері жөніндегі хабарламасын тыңдайды.

Ескерту. 14-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңымен.

15-бап. Республика Президентінің Ұлттық Банкке қатысты өкілеттігі

Республика Президенті:

1) Парламент Сенатының келісімімен Республика Ұлттық Банкінің Төрағасын қызметке тағайындайды; оны қызметтен босатады;

2) Ұлттық Банк Төрағасының ұсынысы бойынша Ұлттық Банк Төрағасының орынбасарларын қызметке тағайындайды және қызметтен босатады;

3) әр тоқсанда кемінде бір рет Ұлттық Банк Төрағасының Республика Ұлттық Банкінің жұмысы туралы есебін тыңдайды.

Ескерту. 15-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңымен.

16-бап. Республика Президентінің Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетіне қатысты өкілеттігі

Республика Президенті:

1) Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің Төрағасын және екі мүшесін бес жыл мерзімге қызметке тағайындайды, оларды қызметінен мерзімінен бұрын босатуға

хақылы;

2) Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті туралы Ережені бекітеді;

3) әр тоқсанда кемінде бір рет Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитеті Төрағасының Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің жұмысы туралы хабарламасын тыңдайды.

Ескерту. 16-бапқа өзгерістер енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

17-бап. Республика Президентінің әкімдерге қатысты өкілеттігі

Республика Президенті:

1) облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және Республика астанасының әкімдерін қызметке тиісінше облыс, республикалық маңызы бар қалалар және астана мәслихаттарының келісімімен тағайындайды;

2) облыстардың, республикалық маңызы бар қалалар мен астана әкімдері актілерінің күшін жояды не толық немесе ішінара тоқтата тұрады;

3) өз құзыретіндегі мәселелер бойынша әкімдерге тапсырмалар береді және олардың орындалуы жөнінде әкімдердің есебін тыңдайды;

4) өз қалауы бойынша әкімдерді қызметінен босатуға, сондай-ақ облыстардың, республикалық маңызы бар қалалар мен Республика астанасының әкімдеріне тиісті мәслихаттар өз депутаттары жалпы санының көпшілік даусымен сенімсіздік білдірген жағдайда, оларды қызметтерінен босатуға хақылы.

4-1) аудандардың, қалалардың (астана мен республикалық маңызы бар қалаларды қоспағанда), қалалардағы аудандардың, ауылдық (селолық) округтердің, ауылдардың, селолардың (поселкелердің) әкімдерін тағайындаудың немесе сайлаудың тәртібін белгілейді.

Ескерту. 17-бап толықтырылды - ҚР 1999.05.06. N 378, 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңдарымен.

17-1-бап. Республика Президентінің өзіне тікелей бағынатын және есеп беретін мемлекеттік органдарға қатысты өкілеттігі

1. Республика Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін мемлекеттік органдар басшыларының өкілеттігі жаңадан сайланған Президент қызметіне кіріскен кезде тоқтатылады. Бұл орайда олар Мемлекет басшысы осы органдардың басшыларын тағайындағанға дейін өз міндеттерін атқара береді.

2. Республика Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін мемлекеттік органдар басшыларының ұсынуы бойынша Республика Президенті:

1) осы мемлекеттік органдар туралы ережелерді, олардың құрылымы мен жалпы штат санын бекітеді;

2) егер Республика Президенті өзгеше белгілемесе, Республика Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін органдар басшыларының орынбасарларын, осы органдар ведомстволарының басшыларын қызметке тағайындайды және қызметтен босатады;

3) аталған мемлекеттік органдардың ведомстволарын құрады, таратады және қайта ұйымдастырады. Егер Республика Президенті өзгеше белгілемесе, бұл ведомстволар орталық атқарушы органдардың ведомстволары үшін көзделген мәртебені иеленеді.

3. Республика Президенті өзі белгілейтін тәртіп пен мерзімде Республика Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін мемлекеттік органдар басшыларының аталған органдардың жұмысы туралы есептерін тыңдайды.

Ескерту. 17-1-баппен толықтырылды - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

18-бап. Республика Президентінің республикалық референдумға қатысты өкілеттігі

1. Республика Президенті конституциялық заңға сәйкес өз бастамасы бойынша, Парламенттің, Үкіметтің немесе сан жағынан облыстардың, Республика астанасы мен республикалық маңызы бар қалалардың бәрін бірдей дәрежеде білдіретін Республиканың сайлау құқығы бар кем дегенде екі жүз мың азаматының бастамасы бойынша республикалық референдум өткізу туралы шешім қабылдайды.

2. Республика Президенті Парламенттің, Үкіметтің немесе Республика азаматтарының референдум өткізу туралы бастамасы бойынша мына шешімдердің бірін қабылдайды:

1) референдум өткізу туралы;

2) референдум өткізбей-ақ, оның мәні ретінде ұсынылып отырған мәселе жөнінде Республика Конституциясына, конституциялық заңына, заңына өзгертулер мен толықтыруларды немесе өзге шешімді қабылдау қажеттігі туралы;

3) референдум өткізу туралы ұсынысты қабылдамай тастау туралы. Егер Республика Президенті Конституцияға өзгерістер мен толықтыруларды республикалық референдумға шығару туралы Парламенттің ұсынысын қабылдамай тастаса, Парламент Палаталарының әрқайсысының депутаттары жалпы санының кемінде бестен төртінші көпшілік дауысымен Парламент Конституцияға осы өзгерістер мен толықтыруларды енгізу туралы заң қабылдауға құқылы. Мұндай жағдайда Республика Президенті бұл заңға қол қояды немесе оны республикалық референдумға шығарады.

3. Референдум бастамашыларының келісімімен Республика Президенті оны өткізгенге дейін оның бастамашыларының өз еркін неғұрлым анық білдіруі үшін референдумға ұсынылатын мәселенің (мәселелердің) тұжырымын нақтылауға хақылы.

Ескерту. 18-бап толықтырылды - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

19-бап. Республика Президентінің өзге де өкілеттігі

Республика Президенті:

1) жыл сайын Қазақстан халқына елдегі жағдай және Республиканың ішкі және сыртқы саясатының негізгі бағыттары туралы ауызша не жазбаша жолдау арнайды. Егер арнау Парламент сессиясында жария етілсе, ол талқыланды, ол бойынша сұрақ қойылмайды;

2) стратегиялық жоспарларды, республикалық бюджетті және оның орындалуы туралы есепті әзірлеу тәртібін белгілейді, мемлекеттік бағдарламалар мен стратегиялық жоспарларды бекітеді;

3) Республиканың мемлекеттік наградаларымен марапаттайды және құрметті, жоғары әскери және өзге де атақтарды, сыныптық шендерді, дипломатиялық дәрежелерді, біліктілік сыныптарын береді; аталған наградалардан, атақтардан, шендерден, дәрежелер мен сыныптардан айырады;

4) Қазақстан Республикасының азаматтығына қабылдау, оны сақтау және одан шығу, Республика азаматтығын қалпына келтіру туралы шешім қабылдайды;

5) саяси баспана беру мәселелерін шешеді;

6) азаматтарға кешірім жасауды жүзеге асырады;

7) Республика Мемлекеттік хатшысын қызметке тағайындайды және қызметтен босатады, оның мәртебесі мен өкілеттігін анықтайды;

8) ұлттық валютаның қолданылу тәртібін, мерзімі мен шарттарын белгілейді;

9) Президент Әкімшілігін жасақтайды; Республика Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін өзге де мемлекеттік органдарды құрады, таратады және қайта құрады;

10) Қауіпсіздік Кеңесін және өзге де консультативтік-кеңесші органдарды, сондай-ақ Қазақстан халқы Ассамблеясы мен Жоғары Сот Кеңесін құрады;

11) Мәслихат өкілеттіктерін мерзімінен бұрын тоқтатады;

12) Республика Конституциясына және заңдарына сәйкес басқа да өкілеттіктерді жүзеге асырады.

Ескерту. 19-бапқа өзгерістер енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378, 2007.06.19. N 265
Конституциялық заңдарымен.

III тарау Қазақстан Республикасы Президентінің актілері

20-бап. Республика Президенті актілерінің нысандары

1. Республика Президенті Қазақстан Республикасының бүкіл аумағында міндетті күші бар жарлықтар мен өкімдер шығарады.
2. Республика Конституциясының 53-бабының 4) тармақшасында көзделген ретте Президент заңдар шығарады, ал Конституцияның 61-бабының 2 тармағында көзделген ретте заң күші бар жарлықтарын шығарады. Парламент пен оның Палаталарының құзыретіне енбейтін өзге жағдайларда Республика Президенті заңға тәуелді актілер - жарлықтар және өкімдер шығарады.
3. Республика Президенті қол қоятын Парламент актілері, сондай-ақ Үкімет бастамасымен шығарылатын Президент актілері, тиісінше осы актілердің заңдылығы үшін заңдық жауапкершілік жүктелетін Парламенттің әр Палатасы Төрағаларының не Премьер-Министрдің алдын-ала қолдары қойылып тиянақталады.
4. Республика Президенті тиісті Жарлықтар мен өкімдер шығаратын мәселелер тізбесі осы Конституциялық заңның 21 және 22-баптары бойынша анықталады. Қажет болған жағдайларда Республика Президенті өз өкілеттіктерін жүзеге асыру кезінде өзінің тиісті өкілеттіктерінің қандай акт нысанында, Жарлық немесе өкім нысанында жүзеге асырылатындығын дербес анықтай алады.

Ескерту. 20-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

21-бап. Республика Президентінің жарлықтары

1. Республика Президентінің жарлықтары Республика Конституциясы мен заңдарының негізінде және соларды орындау үшін шығарылады.
2. Республика Президентінің жарлықтарымен:
  - 1) Президенттің Республика Президентінің актілерін шығаруды талап ететін конституциялық өкілеттігі жүзеге асырылады;
  - 2) мемлекеттік биліктің барлық тармақтарының келісімді жұмыс істеуін және өкімет органдарының Қазақстан халқы алдында Конституциямен және заңдармен белгіленген жауаптылығын қамтамасыз ету мәселелері шешіледі;
  - 3) Парламенттің заңдық құзыретіне кірмейтін, сондай-ақ Үкімет пен басқа да мемлекеттік органдардың заңмен белгіленген құзыретіне жатпайтын мәселелерді құқықтық реттеу жүзеге асырылады;
  - 4) Қазақстан Республикасының экономикалық және әлеуметтік-саяси дамуының стратегиялық мәселелері бойынша шешімдер қабылданады.
3. Республика Президенті шығаратын жарлықтардың ғана нормативтік құқықтық акт күші болады.

22-бап. Республика Президентінің өкімдері

1. Республика Президентінің өкімдері Конституцияның, заңдардың және Президент жарлықтарының негізінде және соларды орындау үшін шығарылады.
2. Республика Президентінің өкімдерімен:

- 1) әкімшілік-өкімдік, жедел және жеке сипаттағы мәселелерді шешу жүзеге асырылады;
- 2) Республика Президентінің құзыретіне сәйкес конституциялық мәртебесі жоқ лауазымды тұлғалар қызметке тағайындалады және босатылады.

23-бап. Республика Президентінің актілерін дайындау және оларды Президенттің қарауына енгізу

1. Республика Президенті актілерінің жобаларын дайындауды мыналар жүзеге асырады:

- 1) Президент Әкімшілігі және Республика Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін өзге де мемлекеттік органдар;
- 2) Республика Үкіметі;
- 3) Жоғарғы Сот;
- 4) Үкімет құрамына кірмейтін Республиканың орталық атқарушы органдары;
- 5) Республика Президенті белгілейтін өзге де мемлекеттік органдар мен лауазымды тұлғалар.

2. Республика Президентінің қарауына енгізілетін актілердің жобалары:

- 1) қазақ және орыс тілдерінде дайындалып, Президенттің қарауына енгізіледі;
- 2) заң техникасы мен іс жүргізу талаптарына сай келуге тиіс.

3. Президент шығарған актілерді нөмірлеу Республика Президентінің өкілеттік мерзіміне жүргізіледі. Президент актілерінің түпнұсқалары мен оған қосымша материалдар Президент Әкімшілігінің тиісті құрылымдық бөлімшесінде сақталады және заңда белгіленген мерзім аяқталған соң Республика Президентінің Архивіне жіберіледі.

4. Президент актілерінің жобаларын дайындаудың заңмен белгіленген тәртібінің сақталуын және оларды Мемлекет Басшысының қарауына ұсынылуын бақылауды Президент Әкімшілігінің Басшысы жүзеге асырады.

Ескерту. 23-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңымен.

24-бап. Республика Президентінің актілеріне өзгертулер мен толықтырулар енгізу, сондай-ақ олардың күшін жою тәртібі

1. Өзгертулер мен толықтырулар:

- 1) Республика Президентінің жарлықтарына Президент жарлықтарымен енгізіледі;
  - 2) Республика Президентінің өкімдеріне Республика Президентінің өкімдерімен енгізіледі.
2. Республика Президенті жарлықтарының күшін жою Республика Президенті жарлықтарымен, Республика Президенті өкімдерінің күшін жою Республика Президентінің жарлықтарымен және өкімдерімен жүргізіледі.

3. Республика Президентінің бірдей заң күші бар актілерінің арасында алшақтық туындаған жағдайда, егер Республика Президентінің тиісті актісінде өзгеше көзделмесе, кейінірек күшіне енген акт басшылыққа алынуға тиіс.

25-бап. Республика Президентінің актілерін күшіне енгізу мен жариялау тәртібі

1. Президенттің нормативтік сипаты бар актілері, егер Президент өзгеше белгілемесе, олардың ресми жарияланған күнінен бастап он күн өткеннен кейін Республиканың бүкіл аумағында бір мезгілде күшіне енгізіледі.

2. Нормативтік сипаты жоқ Президент актілері, егер Президент өзгеше белгілемесе, оларға қол қойылған сәттен бастап күшіне енеді.

3. Президент актілері Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілер туралы

заңымен белгіленген ресми баспа органдарында жарияланады.

4. Президент актілері, сол сияқты өзге де баспа органдарында жариялануы, теледидар, радио арқылы, Интернетте жария етілуі, телеграф, телефакс арқылы берілуі, тиісті мемлекеттік органдарға, сондай-ақ ұйымдар мен олардың лауазымды тұлғаларына таратылуы мүмкін.

5. Республиканың мемлекеттік құпиялары немесе өзге де заңмен қорғалатын құпиясы баяндалған Президент актілері жариялауға жатпайды. Мұндай актілердің тұпнұсқаларында құпиялық белгісі қойылады және олар белгіленген тәртіппен өздерінің күші қолданылатын органдардың, ұйымдардың, лауазымды тұлғалар мен азаматтардың назарына жеткізіледі. Президенттің аталған актілерінің мазмұны белгіленген тәртіппен бұқаралық ақпарат құралдарында баяндалуы мүмкін.

Ескерту. 25-бапқа өзгерту енгізілді - Қазақстан Республикасының 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңымен.

IV тарау

Республика Президентін қызметінен мерзімінен бұрын босату, кетіру

26-бап. Республика Президентін қызметінен мерзімінен бұрын босату, кетіру

1. Президент науқастануына байланысты өзінің міндеттерін жүзеге асыруға қабілетсіздігі дендеген жағдайда Конституцияда белгіленген тәртіппен Парламенттің шешімі арқылы қызметінен мерзімінен бұрын босатылуы мүмкін.

2. Президент өзінің міндеттерін атқару кезінде жасаған іс-әрекеті үшін тек қана мемлекетке опасыздық жасаған жағдайда, яғни соғыс не қарулы қақтығыс кезінде жау жағына шығып кету, шет мемлекеттің Республикаға қарсы дұшпандық әрекетін жүзеге асыруына көмектесу арқылы көрінген Қазақстан Республикасының сыртқы қауіпсіздігі мен тәуелсіздігіне нұқсан келтіру немесе әлсірету мақсатында әдейі жасаған жағдайда, жауап береді және бұл үшін Конституцияда белгіленген тәртіппен Парламент оны қызметінен кетіруі мүмкін.

3. Республика Президентін қызметінен кетіру туралы мәселе ол Парламенттің немесе Парламент Мәжілісінің өкілеттігін мерзімінен бұрын тоқтату жөнінде мәселе қарап жатқан кезеңде қозғалмайды.

Ескерту. 26-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңымен.

27-бап. Қазақстан Республикасының Президенті өкілеттігінің ауысуы

1. Қазақстан Республикасының Президенті қызметінен мерзімінен бұрын босатылған немесе кетірілген, сондай-ақ ол қайтыс болған жағдайда Республика Президентінің өкілеттігі қалған мерзімге Парламент Сенатының Төрағасына ауысады; Сенат Төрағасының өзіне Президент өкілеттігін қабылдауы мүмкін болмаған жағдайда ол Парламент Мәжілісінің Төрағасына ауысады; Мәжіліс Төрағасының өзіне Президент өкілеттігін қабылдауы мүмкін болмаған жағдайда ол Республиканың Премьер-Министріне ауысады. Өзіне Республика Президентінің өкілеттігін қабылдаған адам тиісінше Сенат Төрағасының, Мәжіліс Төрағасының немесе Премьер-Министрдің өкілеттігін доғарады.

2. Осы баптың 1-тармағында көзделген негіздер мен тәртіп бойынша өзіне Қазақстан Республикасы Президентінің өкілеттігін қабылдаған адамның Қазақстан Республикасының Конституциясына өзгерістер мен толықтыруларға бастамашы болуға құқығы жоқ.

Ескерту. 27-бап жаңа редакцияда - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

V тарау

Қазақстан Республикасы Президентінің қызметін қамтамасыз ету

28-бап. Республика Президентінің қызметін мемлекеттік қамтамасыз ету

Республика Президенті мен оның отбасы мүшелерін қамтамасыз ету, оларға қызмет көрсету және күзету республикалық бюджет есебінен жүзеге асырылады.

29-бап. Республика Президентінің жалақысы және еңбек демалысы

1. Республика Президентінің жалақысы заңдарда белгіленген тәртіппен анықталады.
2. Республика Президентіне жыл сайын қырық бес күнтізбелік күн мерзіміне ақылы еңбек демалысы беріледі.

30-бап. Республика Президентін қамтамасыз ету

1. Республика Президенті қызметінде болған кезеңге осы қызметке сайланған тұлға Республика аумағында резиденциялармен, Республика астанасында қызмет пәтерімен және мемлекеттік саяжаймен қамтамасыз етіледі.

2. Республика Президенті арнайы мақсаттағы автокөлікпен, арнайы жабдықталған ұшақтармен және тікұшақтармен, сондай-ақ арнайы жабдықталған көлік құралдарының өзге де түрлерімен қамтамасыз етіледі.

3. Республика Президенті мен оның отбасы мүшелеріне тұрғын үй және көлік қызметін көрсетуді Қазақстан Республикасы Президентінің Іс Басқармасы, сондай-ақ өздерінің құзыретіне сәйкес Республика Президентінің Күзет қызметі және Ұлттық қауіпсіздік комитеті қамтамасыз етеді.

4. Республика Президенті мен оның отбасы мүшелеріне медициналық, санаторий-курорттық қызмет көрсетуді Қазақстан Республикасы Президентінің Іс Басқармасы қамтамасыз етеді.

5. Арнайы байланыс құралдарымен қамтамасыз етуді Республика Президентінің Күзет қызметі жүзеге асырады.

5-1. Республика Президенті қызметінің бүкіл кезеңіне Республика Президентінің жеке кітапханасы мен жеке мұрағаты құрылады және қалыптастырылады.

Ескерту. 30-бап 5-1-тармақпен толықтырылды - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

31-бап. Республика Президентін күзету

1. Республика Президентін күзету Республика Президентінің Күзет қызметіне жүктеледі.
2. Республика Президентінің зайыбы (жұбайы) және Президентпен бірге тұратын басқа да отбасы мүшелері күзетілуге тиіс.

32-бап. Республика Президентінің Әкімшілігі

Республика Президентінің Әкімшілігі мемлекеттік орган болып табылады, оған мыналар жүктеледі:

- 1) Республика Президентінің қызметін қамтамасыз ету;
- 2) Республика Президентін елдегі істің жайы туралы уақтылы әрі толық хабардар етіп отыру ;
- 3) Республика Президентінің шешімдерін сөзсіз және тыңғылықты орындау және олардың орындалуын бақылау;
- 4) Мемлекет Басшысы белгілейтін өзге де өкілеттіктерді жүзеге асыру.

**33-бап. Республика Президенті жанындағы
консультативтік-кеңесші органдар,
мекемелер мен ұйымдар**

1. Республика Президентінің конституциялық өкілеттіктерін жүзеге асыру және оның қызметін қамтамасыз ету мақсатында Қауіпсіздік Кеңесі және өзге де консультативтік-кеңесші органдар, сондай-ақ Қазақстан халқы Ассамблеясы, Жоғары Сот Кеңесі, Республика Президенті жанындағы өзге де мекемелер мен ұйымдар құрылады.

2. Республика Президенті:

1) Қауіпсіздік Кеңесінің және өзге де консультативтік-кеңесші органдардың, сондай-ақ Қазақстан халқы Ассамблеясының, Жоғары Сот Кеңесінің құрамын айқындайды, Республика Президенті жанындағы өзге де мекемелер мен ұйымдарды құрады;

2) консультативтік-кеңесші органдардың, Қазақстан халқы Ассамблеясының, Жоғары Сот Кеңесінің, Республика Президенті жанындағы өзге де мекемелер мен ұйымдардың басшы лауазымдағы адамдарын тағайындайды;

3) Қауіпсіздік Кеңесі және өзге де консультативтік-кеңесші органдар, Қазақстан халқы Ассамблеясы, Республика Президенті жанындағы өзге де мекемелер мен ұйымдар туралы ережелерді бекітеді;

4) тоқсан сайын Қауіпсіздік Кеңесі Хатшысының және өзге де консультативтік-кеңесші органдардың басшы лауазымдағы адамдарының осы органдар жұмысы туралы есептерін, сондай-ақ Жоғары Сот Кеңесі Төрағасының есептерін тыңдайды.

3. Республика Президентінің жанындағы консультативтік-кеңесші органдар аппараттарының, сондай-ақ Қазақстан халқы Ассамблеясы аппаратының қызметкерлері Республика Президенті Әкімшілігінің қызметкерлері болып табылады.

Ескерту. 33-бап жаңа редакцияда - ҚР 2007.06.19. N 265 Конституциялық заңымен; өзгеріс енгізілді - ҚР 04.12.2015 № 437-V Конституциялық заңымен (01.01.2016 бастап қолданысқа енгізіледі).

**VI тарау
Қазақстан Республикасының бұрынғы Президенттері**

34-бап. Республиканың бұрынғы Президенттерінің мәртебесі

1. Республиканың бұрынғы Президенттерінің бәрінің, қызметінен кетірілгендерден басқасының , Қазақстан Республикасының экс-Президенті деген атағы болады.

2. Республиканың экс-Президенттері құқығы жөнінде өмір бойы Республика Конституциялық Кеңесінің мүшелері болып табылады.

3. Республиканың экс-Президенті Республика Парламенті Палаталарының бірлескен отырыстарына , Республика Президентінің қызметке кірісуіне, Республиканың мемлекеттік мерекелеріне арналған

салтанатты мәжілістерге және мемлекет өткізетін өзге де іс-шараларға қатысуға хақылы.

4. Республиканың экс-Президентіне, оның абырой мен қадір-қасиетіне ешкімнің тиісуіне болмайды. Республика экс-Президентінің абыройы мен қадір-қасиетіне қол

сұғушылық заң бойынша қудаланады.

35-бап. Республиканың экс-Президенттерін қамтамасыз ету

1. Республиканың экс-Президентін қамтамасыз ету, оған қызмет көрсету және оны күзету мемлекет есебінен жүзеге асырылады.

2. Республиканың экс-Президентіне өмір бойы:

1) Республика Президентінің шешімімен Республика Президенті лауазымдық жалақысының сексен проценті мөлшерінде зейнетақы тағайындалады. Бұл ретте Республика экс-Президентінің осы Конституциялық заңның шарттарымен белгіленген зейнетақысы Республика Президентінің лауазымдық жалақысының өсуі ескеріліп, арттырылып отырады;

2) қажетті қызмет көрсетілетін пәтер мен мемлекеттік саяжай, жеке күзет, жүргізушісімен дербес автомобиль беріліп, ел ішінде тегін жүріп-тұру, тегін медициналық, санаторий-курорттық емдеу қызметі көрсетіледі;

3) <*>

2-1. Қазақстан Республикасы Президентінің жеке мұрағаты мен жеке кітапханасының материалдары Республика Президенті ретіндегі қызметтік жұмысы аяқталғаннан кейін Қазақстан Республикасы Экс-Президентінің меншігінде болады.

Ескерту. 35-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

36-бап. Республика экс-Президенттері құқықтарының кепілдіктері

Республиканың экс-Президенті, мемлекетке опасыздық жасаған жағдайларды қоспағанда, өзінің Республика Президенті өкілеттігін атқаруымен байланысты іс-әрекеті үшін жауап бермейді.

VII тарау

Қорытынды ережелер

37-бап. Өзге заң актілерінің Республика Президентінің қызметін қамтамасыз ету жөніндегі қолданылуы

Республика Президентіне мемлекеттік қызмет, еңбек және зейнетақы туралы заңдардың нормалары қолданылмайды.

38-бап. Осы Конституциялық заңның күшіне ену тәртібі

Осы Конституциялық заң жарияланған күнінен бастап күшіне енеді.

Ескерту. 38-бапқа өзгеріс енгізілді - ҚР 1999.05.06. N 378 Конституциялық заңымен.

*Қазақстан Республикасының
Президенті*

